

Finestra Aperta

Kunstzinnige ode aan de Friese zelfredzaamheid

Ze is dé grote LF2018-productie in Smallerland: *Finestra Aperta*. Per praam vaart het publiek naar het Gaastereiland, waar het wordt ondergedompeld in een zinderende wereld van acrobatiek – van balans, evenwicht én samenwerken.

Rianne Kramer

En meterslange boomstam hangt aan katrollen midden in de kolossale tent op het Gaastereiland even buiten Drachten. Aan een zilverkleurige hoepel die met een touw aan de stam is vastgeknoopt, zwiert de Braziliaanse acrobate Paula Alvala cirkelend door de ruimte. Of ze nu in de hoepel zit, de spagaat erin doet of er met één been aan hangt, de rondes die ze door de tent maakt, blijven gracieus en sierlijk. Onder haar draagt Wilko Schütz in kleermakerszit een gedicht voor. Als de poëzie verstemt, zetten de vijf muzikanten aan de rand van de piste in.

„It's seems a bit fuzzy now, but we will do it a several times”, spreekt even later de Vlaamse regisseur Vincent van den Elshout de cast toe. Het lijkt een beetje wazig, maar het wordt een paar keer gedaan. De voertaal bij de repetities van *Finestra Aperta* is Engels. De vijf acrobaten en vijf muzikanten die de theaterproductie uitvoeren, komen uit alle windstreken. Van Australië en Brazilië tot, dichterbij huis, Duitsland, België en Fryslân. „Deze verschillende nationaliteiten zijn gedurende de repetities uitgegroeid tot een hechte groep die nauw samenwerkt”, zegt Van den Elshout even later als we een plek op de tribune hebben gevonden. „Precies waar deze voorstelling om draait: om samen doen, opnieuw de balans zien te vinden en gezamenlijk de schouders eronder zetten.”

De als opera-regisseur opgeleide Van den Elshout vertelt in vijf – bijna tekstloze – aktes over het doorgewezen van een samenleving. Dat doet hij aan de hand van een mensenleven. Van de geboorte en de zorg voor het

Locatie

De grootste bamboe dome van Europa

De beeldende acrobatiekvoorstelling *Finestra Aperta* gaat over samen doen. Over gezamenlijk werken aan een goede toekomst. Dan kun je beter zelf maar het goede voorbeeld geven. Op het Gaastereiland in De Wilgen waar de productie 24 keer wordt gespeeld, is daarom een kolossale tent verzeen die zijn stevigheid dankt aan meterslange bamboestokken. Het gaat om duurzaam geproduceerde bamboe afkomstig uit Thailand en Vietnam. „Het staal van de toekomst. Althans, bamboe is een mooi duurzaam alternatief ervoor”,

kind, gaat het via de puberteit naar volwassenheid. „Waarbij de puberteit staat voor jezelf opnieuw uitvinden, voor herijking, iets waar we ook in een samenleving voor staan.” De laatste fase handelt over de relatie van de volwassene met de maatschappij waarin hij leeft; wat draagt hij over aan zijn kinderen? „Een circulaire keten waarbij alle fasen gericht zijn op de ander”, zegt Van den Elshout. „Dat begint al bij de geboorte. Een vrouw wordt dankzij het kind moeder en de baby krijgt een moeder. Zij hebben elkaar nodig. Het is de geboorte van een 'mienskip'. Want:

Als we de aarde en onze samenleving willen koesteren, zullen we een omslag moeten maken

samenwerken is geen vraag, het is een feit. Ik heb jou nodig en jij mij.”

Circusfanaat

Het idee voor deze productie uit het hoofdprogramma van LF2018, komt uit de koker van de Friese muzikant en theatermaker Anne Zwaga, muzikaal leider van *Finestra Aperta* en als saxofonist een van de vijf muzikanten in het stuk. Afgestudeerd aan het

conservatorium, zoekt hij met zijn collectief Blau Hynder al jaren de combinatie van muziek en theater. „Ik hou ervan om verschillende disciplines samen te laten vallen. Als circusfanaat leek het me al jaren mooi om ook acrobatiek eens toe te voegen.” Dat idee sprak hij in 2013 uit tegen Lennie Visser, choreograaf van het Amsterdamse Boost Producties dat professionele circusvoorstellingen maakt op het snijvlak van dans, bewegingstheater en beeldende kunst. „Leeuwarden was nog niet eens uitverkozen tot Culturele Hoofdstad, maar ik wist: als Leeuwarden gekozen wordt, maak ik een muzikale circusvoorstelling.”

Visser reageerde enthousiast en zo ging het balletje rollen. Vincent van den Elshout kwam erbij en er werd gebrainstormd. Zwaga noemde in een van deze sessies het boek *Tast als leven* van zijn goede vriend, dichter en haptotherapeut Gosse Postma uit Winsum. Zwaga: „Een wetenschappelijk boek, maar de boodschap trof me. Die gaat erover dat we als gemeenschap onze grondgedachte moeten bijstellen als het om de toekomst gaat. Al ons handelen is gericht op het ego, het individu. Dat zit heel erg ingebakken. Terwijl, als we vanuit de gemeenschap gaan denken, vanuit het samen doen, krijg je een heel andere aanpak van bijvoorbeeld zorg- en milieuvraagstukken.”

Een meesterlijke suggestie van Zwaga, vond regisseur Van den Elshout. „Ik heb Gosse met kop en haren bij deze productie gesleept. De thematiek die hij in zijn boek bespreekt geeft heel erg de tijdgeest van nu weer. Het is vijf voor twaalf. Als we de aarde en onze samenleving willen koesteren, zullen we een omslag moeten maken. Die ernst ervan wordt steeds duidelijker.”

Tekstloos

In *Finestra Aperta* – Italiaans voor open raam – wordt nauwelijks gesproken. Slechts drie gedichten, van Gosse Postma, worden voorgedragen. De rest van de voorstelling is tekstloos. „Tekst kan ongeloflijk afleiden”, zegt Zwaga. „Ik merk dat ook bij mijn producties van Blau Hynder. Het is altijd stoeien tussen een juiste verhouding van muziek en tekst. Zodra je tekst toevoegt, ligt de focus hierop en verslapt de aandacht voor het andere. Zo zit de mens nu eenmaal in elkaar.

Terwijl: de andere zintuigen – tast, gevoel, ervaren – zijn minstens zo belangrijk.”

Daarom zet *Finestra Aperta* nu eens andere zintuigen aan het werk. Zwaga: „Door bijna geen tekst te gebruiken, ontstaat er meer ruimte voor het zien, voor de ervaring. Je ruikt bijvoorbeeld plots de omgeving waarin je je bevindt. En je hoort het tentdoek klapperen en de ganzen gakken. Je moet deze voorstelling echt onder-

Door bijna geen tekst te gebruiken, ontstaat er ruimte voor andere zintuigen. Voor het zien, de ervaring

gaan, iets wat we ook in het echte leven meer zouden moeten doen voordat we met woorden gaan scherpen.” Of zoals regisseur Van den Elshout het verwoordt. „De drie gedichten zetten het hoofd aan het werk, maar de rest van de voorstelling is balsem voor de ziel.”

Ode

De regisseur was voor deze productie de afgelopen maanden veel in Fryslân te vinden. De provincie en haar bewoners hebben hem aangenaam verrast. „Ik kijk oprecht vol bewondering naar de Friese dorpsbewoners. Fryslân heeft te maken met forse krimp. Met verdwijnende scholen, winkels en infrastructuur. Maar julie vinden er een weg in. Door carpoosystemen voor ouderen op te zetten bijvoorbeeld, of boodschappen diensten. Ik woon in Vlaanderen. Daar regelen de kinderen alles, terwijl het hier meer de dorpsbewoners zijn. Het mag dan misschien niet goed gaan met de samenleving, met de mentaliteit van de Friezen zit het wel goed.”

Deze ervaringen hebben de repetities van *Finestra Aperta* beïnvloed, zegt Van den Elshout. „Ik ben nog weer anders naar deze productie gaan kijken. Door wat ik in Fryslân heb gezien, heb ik er meer naartoe gewerkt om de cast tot één geheel te smeden. Muzikanten en acrobaten zijn twee verschillende bloedgroepen. Maar onder meer door de acrobaten poëzie voor te laten dragen en zelfs te laten zingen en de muzikanten over de boomstam balanceren, zijn ze één organisch geheel geworden. Precies, zoals ik dat in Friese menskip in de praktijk zie. Ik beschouw deze voorstelling als een cadeau aan Fryslân. Een ode aan de Friese gemeenschap, aan de zelfredzaamheid van de Friezen.”

De beeldende muziekvoorstelling *Finestra Aperta* door Blau Hynder i.s.m. De Lawei Producties gaat zaterdag in première en is tot en met 1 juli te zien in De Wilgen bij Drachten, www.blauhynder.nl

Repetitie voor *Finestra Aperta*, de grote LF2018-productie in Smallerland, op het Gaastereiland bij De Wilgen. Linksboven de Braziliaanse acrobate Paula Alvala en rechts muzikaal leider en initiatiefnemer Anne Zwaga. Foto's: Rens Hooyenga

Achter de doar

Koart ferhaal

Greet Andringa

Heit! Heity!”, raast se. Se beweecht de kruk wyld op en del sûnder dat de doar iepen giet. It swarte kâlde tsjuster rôlet de trap ôf nei ûnderen. Se wit wier mei de holle wol dat der gjin spoeken fan boppe komme sille, mar se wol foar gjin goud dy kant op. Se kin dêr net hinne. It heaze bûnzen yn 'e kiel wurdt noch fûleindiger. Se moat nei it ferplegend personeel, mar dêr komt se sa ek net! It stiel yn de keamer kronkelet en ferfoarmet achter it bobbeltsjeglê. Se wit dat it heit en mem binne dêr oan de oare kant, mar se sjogge der nûver út. In trien rint har by it wang del. Laitsje se no? Wier?

Har kûten spanne. In weach komt út 'e mage omheech. Se wol net dat it kâlde tsjuster har opfret! Se set har skrep. Raamt mei har heupbonke tsjin it glê. Glês te-splinteret. Mem ropt de namme fan heit. Hiel stadich. Alles. Glinsterjende brokken glês dwarrelje omleech. De gesichten fan heit en mem binne fan wyt elastyk.

Krekt as har earms. Wyt elastyk ûnder wetter. Omheechgande bûlen oeral om har hinne, har hier krekt seewierslanters, der komme brobbels út har noas. It roppen en razen fan de oaren, it fearjen fan de dûkplanke, de knal fan it wetter gûnzet noch nei yn har earen. Har fuotten reitsje de boaiem fan it swimbad, se giet yn 'e hoksen, set ôf nei boppe. Hast gjin azem mear. Noch hiel eefkes, noch in lyts eintsje, de sinne blikkeret op it oerflak. Wat swarts komt mei in needfeart fan boppe en rekket tagelyk mei har it punt dêr't lucht en wetter yn inoar oergean.

Syn fingers gliidzje oer de wite strek op har skonk. In wite streek mei lytse rûntsjes by beide siden lâns. „En wêr is dat

It roppen en razen fan de oaren, it fearjen fan de dûkplanke

dan fan?” Se tilt de holle op út it wite kessen. Sjocht omleech, glimket. „Myn seerôverskonk, bedoelst?” Se streaket him oer it hier. Hy glimket werom en knikt. „Dat wie folle letter”, antwurdet se. „In motorûngelok. Doe wie ik al in ein yn de tritich.” „Rydsto moter dan?” freget de man. „Ried”, antwurdet se. „Ik ried motor. En hynder. En frachtwein en heksebiezem.”

Hy sjocht har mei syn grutte neatsjende eagen oan. Se gnysket. „Net alles leauwe hear!” Se

krijt de fingers fan syn rjochterhân, hâldt se eefkes beet. Sa waarm en libjend noch. „Dizze fyn ik sels de slimste”, seit se en se leit syn hân fersichtich op har braille fan hurde lyntsjes op har pols. Sy krijt pikefel.

Syn sikken stykje. „Woesto....?”, freget er. Se slokt. It bliuwt eefkes stil. Se fielt syn hert fûler tsjin har lea oan bûnzen. „Faker as ienris”, seit se úteinlik. „Foaral as der wer ris

In suchtsje wyn wapperet troch de fitraazje en nimt fan bûten de rook mei fan lavindel

in prins op in wyt hynder oan myn libben foarby gallopearre sûnder my te sjen. Of as de ôfdieling op slot gie en der jûns nimmen mear wie, oars net as it nuvere laitsjen oan de oare kant fan de doar.”

„Hoe....?”, freget er nei in skoftke. Se sjocht nei de spiegel oan de oare kant fan de keamer. Fielt hiel eefkes it âlde langstme yn har opkommen om te brekken, de moaiste diggel út te sykjen, it kâlde glês troch har fel gliidzjen te fielen, foardat it skrinen en it bloedzjen begong. Se huveret. Nee, dat net wer. Dat noait wer. It hoecht trouwens ek net mear. Se slokt op 'e nij. „Ferkearde fraach?”, freget er. Se skodhollet. Se nimt oan dat er fielt wat se bedoelt. Hy fielt sa'n soad fan wat se bedoelt. Skande dat se him no pas fûn hat.

In suchtsje wyn wapperet troch de fitraazje en nimt fan bûten de rook mei fan lavindel. Tegearre azemje se de blommerook yn. Bekomme fan de reis oer har liif, troch har ferline. „No dines”, seit se nei in pear tellen, of oeren. Dat docht der eins ek hielendal neat mear ta. „Goed”, antwurdet er, „mar dan moastst dyn eagen ticht dwaan. Dan fieltst it better.”

It ferhaal fan syn eagen ken se al, - hat er ferline wikke ferteld -, al it oare leart se hjoed. Is it foar de lêste kear op de drimpel fan de dea? Feroardiele as se beide binne troch syktes dêr't se net mear better fan wurde sille. Of miskien foar it lêst op de drimpel fan it libben? No pas begrypt se dat de doar nea wier op slot west hat.

Fûleindich fel
Weach golf
Skrep schrap
Bûle luchtblaasje
Streek streep
Streakje strijken
Stykje stokken
Lea liif
Diggel scherf